

Голові спеціалізованої вченої ради
К 26.503.01 у Науково-дослідному
інституті публічного права
доктору юридичних наук,
професору Галуцьку В. В.

03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи 2 А

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, доцента

Онїщика Юрія Віталійовича

на дисертацію Бабенка Антона Юрійовича

«Фінансово-правова відповідальність за порушення митного законодавства»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі

спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес;

фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Суспільні відносини, що виникають у процесі або з приводу переміщення предметів через митний кордон України, охороняються державним примусом, який застосовується уповноваженими органами публічної влади до порушників норм митного законодавства з метою дотримання правопорядку і дисципліни у митній сфері. Однією з форм державного примусу у сфері державної митної справи є юридична відповідальність.

Комплексність галузі митного законодавства обумовлює міжгалузевий характер «конструкцій» митного регулювання. Не є виключенням і інститут юридичної відповідальності у митній сфері, якому також властивий комплексний характер. У вітчизняній юридичній літературі серед видів відповідальності в сфері митного регулювання йдеться лише про адміністративну та кримінальну відповідальність. Однак аналіз чинного законодавства України свідчить про наявність такої відповідальності за порушення митного законодавства, як фінансово-правова, що застосовується у

разі невиконання або неналежного виконання фінансових зобов'язань перед державою. Такими фінансовими зобов'язаннями є порушення фінансово-правових приписів, пов'язаних з виконанням обов'язку із сплати митних платежів, а також з валютними операціями у сфері зовнішньоекономічної діяльності. На жаль, питання фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства залишились поза увагою науковців. Невизначений, завуальований та декларативний характер мають норми митного законодавства, що встановлюють фінансово-правову відповідальність.

Доктринальна та законодавча невизначеність сутності та специфіки фінансово-правової відповідальності у митній сфері зашкоджує усуненню прогалин у правовому регулюванні охоронних правовідносин, що виникають у процесі або з приводу переміщення предметів через митний кордон України. У зв'язку з цим дослідження теоретичних та практичних проблем фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства є одним із основних напрямів сучасних наукових досліджень у галузі митного регулювання, який потребує комплексного інтегрованого наукового підходу. Тому, обраний автором предмет дослідження безсумнівно потребує уважної і нагальної розробки, а представлена наукова робота має важливе науково-теоретичне і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконана відповідно до основних принципів Стратегічного плану розвитку Державної фіскальної служби України на 2015-2018 роки, затвердженого наказом Державної фіскальної служби України від 12 лютого 2015 року №80, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015.

З урахуванням зазначеного не виникає сумнівів щодо актуальності обраної теми дослідження. Вкрай важливим є комплексне вирішення проблематики фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства та розроблення конструктивних пропозицій щодо вдосконалення законодавства в означеній сфері.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота, виконана Бабенком Антоном Юрійовичем, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі змісту, вступу, трьох розділів, поділених на сім підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 199 сторінок, з яких обсяг основного тексту – 170 сторінок. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел з проблематики фінансового та митного регулювання, список літератури містить 277 найменувань.

Дисертаційна робота відрізняється помітною методологічною культурою. В ній висвітлено широке коло нових проблем і оригінальних авторських підходів щодо їх вирішення. Автор коректно і вдало полемізує, аргументує свої судження, пов'язує загальнотеоретичні проблеми з конкретним емпіричним матеріалом.

Науково-дослідницькі методи та прийоми теорії пізнання соціально-правових явищ є методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження, в основу якого також покладені наукові принципи й концептуальні положення, розроблені спеціалістами в галузі загальної теорії права, фінансового права, у сфері митного регулювання тощо. Їх застосування обумовлюється системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Саме це й дозволило автору у роботі сформулювати конструктивні положення, висновки і рекомендації щодо подальшого комплексного вирішення проблематики фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів.

Положення дисертації реально ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора. Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим, що дисертація є одним з перших в Україні комплексним, науковим, монографічним дослідженням фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства. У результаті дослідження сформульовано й обґрунтовано низку нових положень, які мають важливе теоретичне та практичне значення для подальшого успішного розвитку правової держави.

Розділ 1 дисертації має назву «Теоретико-правові засади фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства». Цікавими для вітчизняної юридичної науки є результати дослідження, висвітлені у підрозділі 1.1 «Становлення й еволюція інституту відповідальності за порушення митного законодавства». Автор, зокрема, цілком доречно зазначає, що відповідальність за порушення митного законодавства – це комплексний правовий інститут, який являє собою сукупність відносно відокремлених правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у результаті вчинення правопорушень у сфері державної митної справи (с. 38).

Безсумнівний науковий інтерес викликають положення дисертації щодо історичного розвитку інституту юридичної відповідальності за порушення митного законодавства.

Більш ніж слухним є твердження Бабенка Антона Юрійовича, що серед видів юридичної відповідальності за порушення митного законодавства необхідно виділяти фінансово-правову, яка застосовується у разі невиконання або неналежного виконання обов'язку зі сплати митних платежів та порушення порядку здійснення валютних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності (с. 37).

Розглядаючи місце фінансово-правової відповідальності серед інших видів відповідальності за порушення митного законодавства (підрозділ 1.2) пошукувач цілком виправдано виокремлює специфічні ознаки фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства: публічно-

майновий характер, мета фінансової відповідальності, підстави притягнення до фінансово-правової відповідальності, особливий порядок застосування фінансово-правових санкцій у сфері державної митної справи, особливий суб'єктний склад відносин фінансово-правової відповідальності, може застосовуватися в позасудовому порядку і (як виняток) за рішенням особи правопорушника, особливий процедурний порядок застосування заходів фінансово-правової відповідальності (с. 54-55).

Автор обґрунтовано стверджує, що фінансова-правова відповідальність властива не тільки сфері податкового, бюджетного, валютного, банківського тощо регулювання, а й митній. Особлива роль фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства зумовлена необхідністю зміцнення фінансової дисципліни, законності і правопорядку у сфері державної митної справи (с. 55-56).

Вагомим внеском у розвиток юридичної науки є результати дослідження, висвітлені у *Розділі 2 дисертаційної роботи, який присвячений правовому регулюванню застосування фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства*. Слід відмітити послідовність та логічність викладення матеріалу у зазначеному розділі дисертації.

Так, у підрозділі 2.1 «Підстави застосування фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства» дисертантом проведено надзвичайно цікавий аналіз наукових підходів до розуміння поняття «фінансове правопорушення». На підставі їх аналізу цілком виправдано відмічає пошукувач, що фінансове правопорушення займає самостійне місце в системі правопорушень (с. 69). Вірною є і позиція, що виділення фінансового правопорушення як самостійної підстави для застосування заходів фінансової відповідальності пов'язана насамперед з наявністю особливої правової галузі – фінансового права, а відсутність законодавчого визначення фінансового правопорушення слід розглядати як недолік чинного законодавства України, а не як підставу для заперечення існування таких правопорушень (с. 68). Заслуговують на увагу та підтримку виокремлення підстав фінансово-правової

відповідальності за порушення митного законодавства, до яких віднесено: нормативні, фактичні та процесуальні (с. 81).

З положеннями підрозділу 2.1 логічно пов'язані результати дослідження, викладені у підрозділі 2.2 дисертаційної роботи, який присвячений фінансово-правовим санкціям як заходам впливу за порушення митного законодавства. Розглядаючи особливості застосування фінансово-правових санкцій за порушення митного законодавства Бабенко Антон Юрійович робить важливе узагальнення у контексті цього дослідження про те, що фінансово-правові санкції за порушення митного законодавства – це встановлені митним та фінансовим законодавством несприятливі наслідки невиконання або неналежного виконання суб'єктами митних правовідносин фінансових зобов'язань перед державою. За порушення фінансово-правових приписів митного законодавства до суб'єктів митних правовідносин можуть бути застосовані такі види фінансово-правових санкцій, як штраф та пеня. Вони застосовуються у разі невиконання або неналежного виконання обов'язку зі сплати митних платежів, а також за порушення, пов'язані з валютними операціями, що здійснюються резидентами і нерезидентами на території України (с. 101).

Заслуговує на увагу і підрозділ 2.3 дисертаційного дослідження, у якому розглянуто процедуру застосування фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства. Автор слушно відмічає, що порядок застосування фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства регламентується нормами як митного законодавства, так і фінансового законодавства (с. 102). Загалом слід відмітити, що дослідження процедури застосування фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства є цікавим та змістовним.

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений напрямам вдосконалення фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства. У підрозділі 3.1 «Досвід зарубіжних країн щодо правового регулювання відповідальності за порушення митного законодавства» дисертанту вдалося з'ясувати, що у кожній державі юридична відповідальність

за порушення митного законодавства має свої особливості. Заслуговує на увагу пропозиція автора щодо доцільності використання досвіду Республіки Узбекистан у частині правової регламентації валютного контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності у Митному кодексі України (с. 143). Загалом слід відмітити, що дослідження досвіду зарубіжних країн щодо правового регулювання відповідальності за порушення митного законодавства є цікавим та змістовним.

Безсумнівний інтерес, як з наукового, так і практичного погляду, викликають положення дисертації, спрямовані на удосконалення законодавства щодо фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства (підрозділ 3.2). Автор слушно відмічає, що норми митного законодавства, що встановлюють фінансово-правову відповідальність, мають декларативний та відсилочний характер. Це породжує негативні наслідки як для держави, так і суспільства загалом, оскільки є можливість різного тлумачення норм при застосуванні фінансово-правової відповідальності у сфері державної митної справи та ухилення від неї (с. 145-146). Висвітлення дисертантом існуючих недоліків правового регулювання фінансово-правової відповідальності вказують на необхідності удосконалення законодавства в означеній сфері. Вважаємо, що запропоновані Бабенком Антоном Юрійовичем напрями удосконалення законодавства щодо фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства заслуговують на увагу та підтримку.

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях. Дисертаційне дослідження виконане здобувачем самостійно, сформульовані в ньому положення та висновки зроблені на базі особистих досліджень автора. Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи викладені в 8 наукових публікаціях, з яких 5 статей – у фахових виданнях, та 3 тезах доповідей за матеріалами конференцій.

Зауваження щодо змісту дисертації. Завершуючи огляд основних здобутків Бабенка Антона Юрійовича, необхідно зазначити, що окремі положення, висновки та пропозиції, сформульовані автором за результатами

дослідження, вбачаються дискусійними або такими, що потребують додаткової аргументації.

1. У науковій новизні отриманих результатів дисертант у визначенні змісту поняття «фінансово-правова відповідальність за порушення митного законодавства» серед фінансових санкцій виокремлює тільки штраф. Водночас пошукувач в ході дослідження доходить до висновку, що фінансово-правова відповідальність за порушення митного законодавства застосовується також у вигляді такої фінансово-правової санкції як пеня (наприклад, с. 101, 128, 167 дисертації). У зв'язку з цим закономірним, на нашу думку, постає питання: які фінансово-правові санкції можуть бути застосовані за порушення фінансово-правових приписів митного законодавства?

2. У контексті першого зауваження слушно виникає питання стосовно правової природи пені, яке наразі в науці фінансового права є дискусійним. З одного боку, пеня вважається способом забезпечення виконання обов'язку зі сплати податків, оскільки стимулює платника податків до належної поведінки. З іншого – відповідає ознакам фінансової санкції, адже формальною підставою її нарахування є порушення строків погашення податкових зобов'язань. Застосування фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства у вигляді штрафу та/або пені породжує юридичні колізії, адже у Конституції України встановлено, що ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. З огляду на це, доцільно було б дисертанту висловити власну позицію з цього приводу.

3. У науковій новизні отриманих результатів дисертант зазначає, що було узагальнено історичний розвиток інституту відповідальності за порушення митного законодавства та виокремлено його дев'ять періодів. Що саме було взято Вами за основу під час проведення такої періодизації і чому саме дев'ять періодів?

4. На с. 53 дисертації автор зазначає, що фінансова відповідальність є комплексним інститутом фінансового права, оскільки охоплює відповідальність у податковій, бюджетній, банківській, валютній сферах тощо. Вважаємо, що

ознака комплексності фінансової відповідальності не дозволяє виділити її як самостійний вид юридичної відповідальності. Податкова, бюджетна, банківська та валютна відповідальність є видами фінансово-правової, і їм властивий предмет та метод фінансово-правового регулювання. Тому твердження про комплексність фінансової відповідальності потребує додаткової аргументації.

Викладені вище міркування викликані інтересом до дисертаційного дослідження, новизною та актуальністю питань, що підняті автором. Розроблені в дисертації ідеї можуть бути базою для подальшого плідного дослідження теми. Зазначені зауваження у своїй більшості мають дискусійний характер і тому суттєво не можуть вплинути на позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка в цілому відповідає встановленим вимогам до присвоєння наукових ступенів.

Висновок. Зміст дисертації повною мірою відповідає вимогам паспорту спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

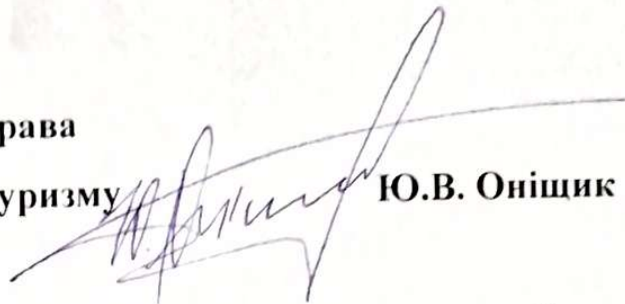
Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до обов'язкових вимог, встановлених до такого виду робіт. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження.

Вивчення змісту дисертації та автореферату, ознайомлення з опублікованими працями дають можливість стверджувати, що дисертаційна робота Бабенка Антона Юрійовича «Фінансово-правова відповідальність за порушення митного законодавства», є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуального й надзвичайно важливого наукового і практичного напрямку, містить належно обґрунтовані висновки та рекомендації, що в сукупності вирішують науково-практичне завдання, що полягає в аналізі сутності та специфіки фінансово-правової відповідальності за порушення митного законодавства, а також у формулюванні науково обґрунтованих пропозицій щодо напрямів удосконалення законодавства в означеній сфері, відповідає вимогам п. 9 та п. 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року

№ 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
Академії праці, соціальних відносин і туризму

Ю.В. Оніщик

Підпис доктора юридичних наук, доцента, завідувача кафедри конституційного, адміністративного та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму Ю.В. Оніщика засвідчую.

Ректор Академії праці,
соціальних відносин і туризму

В.В. Буяшенко